

Az erdőgazdálkodás ellenőrzésének szerve: az erdőfelügyelőség *

Dr. Kollwenz Ödön

Az erdőfelügyelőség -mint az erdőgazdálkodás szakszerűségét biztosító ellenőrző szervezet- munkája rendkívül fontos. Politikai indíttatásból az erdőbirtokok államosítása, majd a közbirtokossági erdők állami kezelésbe vétele időszakában, 1949-ben az erdőfelügyelőségeket felszámolták. Az erdőgazdálkodás ellenőrzésének hiánya az erdőgazdálkodási munkáknál hamarosan jelentkezett, aminek a következménye lett, hogy 1954-ben erdőrendezési felügyelőket neveztek ki az erdőgazdaságok mellé. Az erdőfelügyelet nagyobb jelentőséget 1968-tól az "új gazdasági mechanizmus"-sal, a mind nagyobb nyereségérdekeltségű erdőgazdálkodó szervek gazdálkodásának ellenőrzésekor kapott. Ez volt a fő oka annak, hogy még abban az évben az erdőrendezőségek mellé erdőfelügyelőségeket szerveztek, amelyek önállóságukat csak 1978-ban kapták meg. Az erdőfelügyelet jelentősége a jövőben még jobban megnő.

I. Az erdőfelügyelet a rendi társadalmi rendszerben

Az erdőgazdálkodás szakmai ellenőrzésének a szükségessége már korán jelentkezett. Csíráját már az Árpád-házi királyok korában megtaláljuk. A törzsi kötelek megszűnésével ezek erdei királyi főtulajdonjog¹ hatálya alá kerültek. Ezeket Szent István a királyi vármegyék, mint a vidéki kormány szervezetek között felosztva, igazgatásukat és ellenőrzésüket a királyi erdőispánokra bízta. Az erdők gondozását a királyi erdőővök végezték. Az ezek részére adott utasítások az erdők védelmére vonatkozó intézkedéseket is tartalmaztak, amik az erdők területi csökkenésének leállítását célozták, sőt egy 1262-ből származó okmány már 15 hold erdőtelepítésről² számol be.

Az erdőterületek drasztikus csökkenése a XIII. században kezdődött, akkor, amidőn a királyok birtokaiból a részükre nagy szolgálatot teljesítettek földadományban, donatio-ban részesítették. Ezek az erdők így a királyi felügyelet alól kikerültek.

Az erdőterületek kötelező fenntartására Zsigmond király 1426-os rendelete, továbbá Miksa 1565-ös erdőpátensé, a "Constitutio Maximiliana seu norma silvas camerales propagandi et colendi"³ vonatkoztak. Az első Zólyom, a második Besztercebánya erdeire, de valamennyi bányászati erdőkre vonatkozott. Az erdők fenntartása még más termelési ágak igényeinek a kielégítését /kohászat, vadászat, állattenyésztés, faizás/ is biztosította. Erdőfelügyelőt először 1707-ben, a besztercebányai kamarai erdőknél alkalmazták.⁴

A 150 éves török megszállás a déli határvidéken az erdők csaknem teljes eltűnését okozta. Az akkori hadvezetőség, a cs. kir. Legfőbb Haditanács a határvidék beerdősítését az ország védelme szempontjából elengedhetetlennek tartja. Erre a célra állították fel 1742-ben a bányászati katonai erdőhivatalt.⁵

* Elhangzott az 1993. április 6-i szakosztályülésen.

1754-ben a Főhaditanács és a Magyar Kormányzék erdők létesítése és védelme végett Mária Terézia királynőtől erdőrendtartás kiadását kérték. A királynő "A fáknak és erdőknek neveléséről és megtartásáról való rendelés" címen kiadott erdőrendtartását 1769. december 22-én szentesítette. Ezt valamennyi törvényhatóság megkapta. A rendtartás megállapította, hogy "az erdők és a berkek többnyire kímélés nélkül és rendfelett való módon vágattatnak, vagy egészen kiirtatnak", továbbá, hogy "az erdő megtartása a közönséges szükség és a különös emberek haszna kívánja"; a fahasználatra vonatkozóan: "számba kell venni, majd meg kell állapítani, hogy esztendőnként mennyi része lehet elegendő a nép szükségletére és a szerint a szükségeshez képest... osztassék fel az erdő...".⁶ A rendtartás azonban csak a helytartótanács és az udvari kamara felügyelete alatt állott városi és állami erdőkre volt kötelező érvényű. Az erdőterületek csökkenését megállítani mégsem tudta, mert a földesurak saját nemesi jogaik megsértését látták benne. A rendtartásban foglaltak részükre csak ajánlott volt. A rendtartás mégis nagy jelentőség volt, mert ez nyilvánította ki először, hogy az erdők fenntartása és gondozása közügy.

Az erdőknek, főként a nemesi közbirtokosságiaknak további csökkenésének a megakadályozása végett hozta meg az országgyűlés "az erdők pusztításának a megakadályozásáról" /de silvarum devastatione praecavenda/ szölvő 1791. évi LVII. tc.-et, az első magyar igazi erdőtörvényt. Ez a törvény az egyéni birtokjogot a közérdekből már korlátozta, ami azonban az ezt kiegészítő "az erdők megóvásáról" szölvő 1807. évi XXI. tc.-ben már csak korlátozottan érvényesült. E törvénynek a hatálya ugyan minden erdőre kiterjedt, az erdőkben folyt szakszerűtlen munkába a hatóság azonban hivatalból nem, hanem csak feljelentés alapján avatkozhatott be. A vármegyék csak ennek alapján tilthatott be minden, az erdőre káros használatot, és az erdőt a megyegyűlés által kinevezett gondnok vezetésére bízta.

A mai értelemben vett erdőfelügyelet kezdete az 1809. évtől származható, amikor a kincstári, városi, hitbizományi, alapítványi és egyházi, tehát a korlátolt forgalmú erdők gazdálkodásának egységes irányítására és ellenőrzésére négy országos főerdőfelügyelőséget állítottak fel. Az egyéb erdők fölötti felügyeletet az előbbi két törvény a vármegyékre bízta, de ellenőrző szakmai szervezet felállítását kötelezővé nem tette.⁶

II. Erdőfelügyelet 1880-1935 között

A korszerű erdőfelügyelőségi szervezetet az 1880. július 1-jén életbelépett 1879. évi XXXI. tc., az első modern erdőtörvény hozta létre azáltal, hogy az erdőkben folyó gazdálkodás ellenőrzését, az állami felügyelet közvetlen végzését a m.kir. erdőfelügyelőségekre bízta. A m. kir. erdőfelügyelőségek szakszerű közreműködésükkel a törvény által létrehozott erdőrendészeti hatóság munkáját biztosították. Magyarországon 1880-ban húsz m.kir. erdőfelügyelőségi kerület szervezése történt: Budapest, Pozsony, Turócszentmárton, Besztercebánya, Miskolc, Kassa, Ungvár, Máramarossziget, Debrecen, Nagyvárad, Kolozsvár, Marosvásárhely, Brassó, Nagyszében, Dés, Temesvár, Szeged, Pécs, Szombathely, Győr. Felügyeleti hatósága a földmivéls-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter volt. Horvátországban és Szlavóniában az erdőfelügyelők Zágráb, Belovár, Modrus-Fiume, Verőce, Varasd, Pozsega, Szerém és Lika-Krbava vármegyék vármegyei hatóságai és kerületi előljárásságai mellett működtek. Felügyeleti hatóságuk, a m.kir. országos kormány belügyi főosztályának erdőszeti ügyosztálya, Zágrábban volt. Ezek az

erdőfelügyelőségi kerületek vármegyei és kerületi erdőfelügyelők beosztása Magyarországon 1920-as trianoni megcsonkításáig maradtak fenn.⁹

Az erdőtörvény 29.§-a szerint: "Királyi erdőfelügyelő csak olyan magyar állampolgár lehet/ett/, ki elméleti szakképzettségét valamely erdészeti akadémia teljes bevégzéséről, valamint belföldön tett erdészeti államvizsgálatról szóló bizonyítványok által igazolja, s legalább 8 évig erdészeti, még pedig részben gyakorlati erdei szolgálatban volt."

Az erdőfelügyelő feladatait a törvény három fő pontban szabta meg:

-Örködni kellett, hogy "kerületében a jelen törvény határozatait, s a földmívelés-, ipar- és kereskedelmi miniszternek, valamint a közigazgatási bizottságnak rendeletei pontosan végrehajtsanak;"

-köteles volt meggyőződni a "gazdasági tervek" előírásainak a megtartásáról;

-azonnal jelentenie kellett az illetékes közigazgatási bizottságnak a törvénybe, vagy a hatósági rendeletekbe ütköző erdőkezelést.

Az erdőtörvényben új fogalomként jelentkezett az *erdőrendészeti áthágás*.

Ez alatt az erdőbirtokosok által saját erdeikben elkövetett, vagy más által, de az erdőbirtokos tudtával, vagy hallgatólagos beleegyezésével végzett törvényellenes cselekedeteket, vagy mulasztásokat értette. Az erdőfelügyelőség *erdőrendészeti hatósági szolgálata* az erdő fenntartása és az erdőtörvény végrehajtása feletti örködés.

Az erdőtörvény *elsőfokú erdőrendészeti hatóságnak a közigazgatási bizottságokat* jelölte meg, amelyek ezt a feladatukat *albizottságaikon* keresztül gyakorolták. Az erdészeti hatósági intézkedéseket és határozatokat a vármegyei, illetve a törvényhatósági jogú városok közigazgatási bizottságainak *erdészeti albizottságai* hozták.

Az albizottságok tagjait a vármegyék és a tj. városok önkormányzatánál a főispán, akadályoztatása esetén az alispán, városoknál a polgálmester elnöke alatt működő közigazgatási bizottságok tagjai közül évente választották. A *három tagú erdészeti albizottság* ülésein az erdőfelügyelő csak mint indítványtevő és véleményező vehetett részt, minden erdővel kapcsolatos ügyben szakvéleményt kellett nyilvánítania. A törvény kötelezte az erdőfelügyelőt, hogy abban az esetben, amidőn az erdőbirtokos részéről olyan törvénybe ütköző cselekedetet tapasztalt, amely azonnali hatósági beavatkozást igényelt, azt a saját felelősségére azonnal be kellett tiltania, és ennek végrehajtásához szükség esetén rendőri közegek működését is igénybe vehette. Az erdészeti albizottság az erdészeti áthágásokkal kapcsolatos tárgyalásaira az érdekelt felek, az erdőfelügyelőség és a tanúk meghívást kaptak. Az erdészeti albizottság a határozatát saját nevében adta ki. A határozat ellen mind az erdőfelügyelőség, mind az érdekelt felek a m.kir. földmívelés-, ipar- és kereskedelmi miniszterhez fellebbezéssel 15 napon belül élhettek. Az erdőrendészeti áthágások miatt kizárólag pénzbüntetés volt kiszabható. Az erdőtörvény az egyes erdőrendészeti áthágásokra kiszabandó pénzbüntetések részletesen felsorolta.¹⁰

Az erdőrendészeti áthágások tételesen a következők voltak:

1. véderdők és a futóhomokokon álló erdők kiirtása;
2. a véderdőkben, futóhomokon és feltétlen erdőtalajon álló erdőkben a tuskó- és a gyökérirtás;
3. a véderdőkben és a futóhomokon álló erdőkben az alomgyűjtés;
4. tilalom alá helyezett területeken az erdei legeltetés;
5. letarolt, kiirtott erdők újraerdősítésére kijelölt határidő be nem tartása;
6. erdőtisztek, erdőőrök alkalmazására kitűzött határidő elmulasztása;
7. erdőtisztek, erdőőrök szolgálatból való kilépése bejelentésének elmulasztása;

- 8.gazdasági üzemterv jóváhagyásra való felterjesztésének elmulasztása;
- 9.gazdasági üzemtervtől eltérő használat;
- 10.egyéb eltérések az üzemterv előírásaitól;
- 11.alföldi erdőtelepítéseknél az előírt törvényes kötelezettség megszegése;
- 12.engedély nélküli faúsztatás, tutajozás;
- 13.az úsztatás és a tutajozás kezdet és befejezés időben való hatósági bejelentésének az elmulasztása.

Az erdőrendészeti áthágások széles köre igazolja, hogy az erdőfelügyelőségeknek mi mindent kellett figyelemmel kísérniük.

Az erdőfelügyelőségek ellenőrző munkáját az 1898. évi XIX.tc.-ke¹¹ létrehozott állami kezelések erdőkre is ugyanezen törvénycikk kiterjesztette.

Az államerdészeti kezelést, az erdőgazdálkodási tennivalókat a *m.kir. erdőhivatalok* és az alájuk rendelt *m.kir. járási erdőgondnokságok* látták el.

Ezek egyúttal kerületük egyéb erdei-, kopárterületei és természeti emlékei felett őrködtek, közreműködve az állami erdőfelügyeletnél.

Az *állami kezelés feladatait* "a községi és némely más erdők kezeléséről továbbá az erdőbirtokosságok és a volt úrbéresek osztatlan tulajdonában levő közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról" szóló 1898. évi XIX.tc. részletesen felsorolja:

- kijelöli az erdőbirtok határait, intézkedik a határjelek felújításáról és azok állandó fenntartásáról;
- elvégzi a felméréshez, térképezéshez és a gazdasági beosztásához szükséges mérnöki munkálatokat;
- elkészíti az üzemterveket és gondoskodik azok jóváhagyásáról;
- kijelöli a helyszínen a foganatosítandó használatot, útbaigazítást ad végrehajtásra és azt felügyeli;
- helyszínen megjelöli az erdősítendő területeket és mindazokat, amelyek az erdő védelme, ápolása és a gazdaság emelése érdekében foganatosítandók és ezek végrehajtását ellenőrzi;
- megállapítja az értékesítés alá kerülő fakészletek és erdei termékek becsértékét;
- felügyel a birtokosok által alkalmazott erdőőrökre;
- nyilvántartja az erdei kihágásokat és a kihágások elkövetői ellen a bírósághoz panasszal él;
- bejelenti az erdőrendészeti hatóság/ok/nak az erdőrendészeti áthágásokat;
- a m.kir.erdőhivatal által kijelölt erdőmérnök a közigazgatási bizottság erdészeti albizottságánál szakértőként közreműködött;
- összeállítja az alkalmazott erdőőrök szolgálati szabályzatát.

Az összes erdőgazdasági munka elvégzése az erdőbirtokos feladata volt. Az állami kezelést összesen 43 m.kir. erdőhivatal és 168 m.kir. járási erdőgondnokság látta el.

M.kir. állami erdőhivatalok: Budapesti, Nyitrai, Trencsényi, Alsókubini, Liptószentmiklósi, Besztercebányai, Balassagyarmati, Rimaszombati, Lőcsei, Eperjesi, Sátoraljaújhegyi, Ungvári, Beregszászi, Máramaroszigeti, Nagykárolyi, Nagyvárad, Zilah, Dési, Besztercei, Kolozsvári, Tordai, Marosvásárhelyi, Csíkszeredai, Székelyudvarhelyi, Sepsiszentgyörgyi, Brassói, Fogarasi, Segesvári, Nagyszéchenyi, Dicsőszentmártoni, Nagyenyedi, Dévai, Aradi, Temesvári, Szegedi, Újvidéki, Pécsi, Kaposvári, Zalaegerszegi, Szombathelyi, Soproni, Komáromi, Veszprémi.

M.kir. járási erdőgondnokságok: Kecskemét, Vác; Nyitra, Privigye, Szenicevidéki Pöstyén, Pozsony; Illava, Nagybitte, Zsoina, Trencsén; Alsókubin, Turdosin, Turócszentmárton; Liptószentmiklós, Liptóújvár, Rózsahegy, Nemetlipcse; Aranyosmarót, Garamladomér, Besztercebánya,

Libetbánya, Zólyom, Újbánya; Ipolyság, Balassagyarmat, Losonc, Bakabánya, Korpona; Bódvavölgyi Miskolc, Bánvölgyi Sajóvelezd, Nyustyavidéki Rimaszombat, Rimaszombati Rimaszombat, Rozsnyó, Nagyrőce; Gölnicbánya, Lőcse, Podolin, Szepesófalva, Szepesszombat, Szepesolaszi; Kassa, Szépsivideki Kassa, Bárta, Eperjesvidéki alsó Eperjes; Eperjesvidéki felső Eperjes, Homonna, Sátoraljaújhely, Szinna, Varannó; Ungi felső Ungvár, Ungi alsó Ungvár; Tiszamenti Beregszász, Latorcamenti Munkács, Nagyszőlős, Ilosvavölgyi Ilosva; Izavölgyi Máramarossziget, Felsővisó, Huszt, Máramarossziget, Okörmező, Técsői Máramarossziget, Rahó; Nagybánya, Szatmárnémeti, Debrecen; Belényes, Felső Nagyvárad, Alsó Nagyvárad; Szilágysomlyó, Zilah; Betlennvidéki Dés, Désvidéki Dés, Nagyilondavidéki Dés, Magyarlápósidéki Magyarlápó; Besenyői Beszterce, Jaádi Beszterce; Bánffyúnyad, Hídalmás, Szamosvölgyi alsó Kolozsvár, Teke, Szamosvölgyi felső Kolozsvár; Topánfalva, Torda; Régeni alsó Szászrégen, Marosvásárhely, Régeni felső Szászrégen, Szováta; Csíkszentmárton, Csíkszeredai Csíkszereda, Csíkszépvízi Csíkszereda, Gyergyóalfalui Gyergyószentmiklós, Gyergyószentmiklós Csíkszereda, Gyergyószentmiklós, Gyergyótölgyes; Székelykeresztúr, Korondi Székelyudvarhely, Székelyudvarhely, Oklánd; Barót, Bereck, Kézdivásárhely, Kovászna, Nagyborosnyó, Sepsiszentgyörgy; Brassóvidéki Brassó, Földvárvidéki Brassó, Hétfalusi Hosszúfalva, Feketealmi Feketealom; Alsóárpási Fogaras, Fogaras, Sárkány, Törösvári Zernest; Kóhalom, Medgyes, Nagysink, Segesvár, Szentágota; Czódvölgyi Nagyszeben, Oltmenti Nagyszeben, Nagyszebenvidéki Nagyszeben, Szászsebes, Szelistyvidéki Nagyszeben, Szerdahely, Ujegyháza; Dicsőszentmárton, Erzsébetváros; Marosmenti alsó Gyulafehérvár, Marosmenti felső Nagyenyed, Ompolyvölgyi Zalatna, Abrudvidéki Abrudbánya; Brád, Déva, Hátszeg, Marosillye, Petrozsény, Szászváros, Vajdahunyad, Puj; Arad, Borossebes; Fehéretplom, Újmoldovai Fehéretplom, Versec, Karánsebes; Szabadka, Szeged; Újvidék; Pécsvidéki Pécs, Siklóvidéki Pécs, Szekszárd; Igali Kaposvár, Kaposvári Kaposvár, Nagyatádi Kaposvár; Alsólendva, Nagykanizsa, Tapolca, Zalaegerszeg; Körmend, Szentgotthárd, Szombathely; Csepregvidéki Sopron, Sopronvidéki Sopron; Esztergom, Komárom; Székesfehérvár, Veszprém.

Az osztatlan közös legelőkről szóló 1913. évi X. tc. rendelkezése alapján a közigazgatási bizottság erdészeti albizottságának a munkáját a hattagú **gazdasági albizottság** vette át. Ez is kollégialis és szakjellegű önkormányzati hatóság volt. Elnöke változatlanul a főispán, akadályoztatása esetén a törvényhatóságok első tisztviselői, tagjai a közigazgatási bizottságok tagjaiból, vagy külső személyek közül választott négy mezőgazdasági és két erdőgazdasági /erdőmérnök vagy erdőbirtokos/ szakember voltak. Üléseinek határozóképeségéhez az elnökön kívül még két tag jelenlétére volt szükség. Az erdőfelügyelő továbbra is csak mint szakvéleményező, vagy előadó vehetett részt gazdasági albizottságok ülésein. Az erdőrendészeti áthágással kapcsolatos eljárást a gazdasági albizottság az erdőfelügyelő indítványára hivatalból indította meg. A tizenöt napos fellebbezési határidő továbbra is érvényben maradt. A fellebbezéseket a gazdasági albizottság véleménye kíséretében a közigazgatási bizottságon keresztül terjesztette fel a fölművelésügyi miniszterhez, aki másodfokon jogerős határozatot hozott. Amennyiben helyszíni szemle szükségessége felmerült, úgy azt az áthágás észlelése után három héten belül meg kellett tartani. A szemle eredményét jegyzőkönyvben rögzítette, amelyet nyolc napon belül a gazdasági albizottságnak be kellett nyújtania, amely az ügyben a legközelebbi rendes ülésén határozott.

Az első világháború folyamán a magánerdőbirtokokon végzett túlzott fahasználatok a fatőke fennmaradását veszélyeztették. Ennek a megállítása

végett 1918. augusztus 1-től a magánerdőgazdaságokat *"Az erdőkre vonatkozó jogszabályok kiegészítéséről"* szóló 3296/1918. ME. sz. és a 6201/1918. ME. sz. kormányrendeletek alapján hatósági ellenőrzés alá vonták.¹² Ez azt jelenthette, hogy az erdőbirtokos saját háziszükségletének a fedezésén /200 eü m³ tűzifa és 100 m³ szarfa/ felüli faanyag kitermelését csak hatósági engedély birtokában végezhetette. Ezt, a fahasználat nagyságától függően, a m.kir. erdőhivatalok, illetve a m.kir. erdőigazgatóságok adták ki. Ezeknek az erdőknek az elidegenítése, vagy bérbeadása csak a közigazgatási bizottságok gazdasági albizottságának hatósági hozzájárulásával volt lehetséges, az ezekre vonatkozó javaslatot az erdőfelügyelő adta meg. Ezekben a magánerdőkben a kormányrendeletekben foglalt szabályok megsértését *erdőrendészeti kihágásoknak*¹³ minősítették, mert a szabályok megsértését háborús, kivételes felhatalmazáson alapuló kormányrendeletekbe ütköző cselekménynek tekintették. A feltétlen erdőtalajokon állóknál ugyanezek a cselekmények erdőrendészeti áthágások maradtak. Erdőrendészeti kihágást követett el az a magánerdőbirtokos, aki a fahasználatot hatósági hozzájárulás nélkül, vagy az engedélytől eltérően végezte, fahasználat átruházása esetén az erre vonatkozó szerződést a kérelem beadásától számított 30 napon belül a hatóságnak nem terjesztette be, vagy olyan ügyletet kötött, amely a kormányrendeletek kijátszását célozta. Ezek a kihágásokhoz hasonlóan elzárással voltak büntethetők.

A szerencsétlenül végződött első világháború után a trianoni határokon belül az erdők 15,5 %-a maradt, a kincstári /állami/ erdők aránya a háború előtti 29,2 %-ról¹⁴ 5,2 %-ra¹⁵ csökkent. A megcsonkult ország erdészeti igazgatását át kellett szervezni.

Az erdészeti igazgatásról szóló 1923. évi XVIII. tc. az erdőfelügyeletet az államerdészeti kezeléssel vonta össze, és így egységes szervezetet állított fel. Ez három fokozatú ellenőrző szervezetről intézkedett. Alsófokon a *m.kir. erdőhivatalok* a m.kir. járási erdőgondnokságok és a kincstári m.kir. erdőgondnokságok összevonásából, középfokon a *m.kir. erdőigazgatóságok* a m.kir. erdőfelügyelőségek, a m.kir. állami erdőhivatalok és a kincstári m.kir. erdőigazgatóságok összevonásával szerveződtek. Felsőfokon a *m.kir. földművelésügyi miniszter* gyakorolta az ellenőrzést.

A *m.kir. erdőhivatalok* a kincstári és az állami kezeléssel erdőkben folyó gazdálkodást végezték, e mellett még kerületük egyéb erdei, kopár területei és természeti emlékei fölötti felügyeletet gyakorolták. Fahasználatot tarvágás esetén 10 kat. holdig, felújítvágás esetén 30 kat. holdig engedélyezhettek. Határozatai ellen az erdőigazgatósághoz fellebbezhettek.

A gazdálkodás és a felügyelet összevonása a törvénynek helytelen intézkedése volt, mert a több járásra kiterjedt erdőhivatali kerületek nem állami érdekek gyakori bejárását igényelték, ami az üzemi munkák háttérbe szorítását eredményezte.

A *m.kir. erdőigazgatóságok* az állami erdőfelügyeletet a m.kir. erdőfelügyelők útján gyakorolták. Ők végezték az erdőgazdaság kerületén állott erdők, kopár területek és természeti emlékeknek, továbbá az alájuk tartozó m.kir. erdőhivatalok irányítását és ellenőrzését. Az erdőfelügyelők kapcsolata a közigazgatási bizottságok gazdasági albizottságaival változatlan maradt. Az erdőbirtokosok az erdőfelügyelők helyszíni ellenőrzését tűrni tartoztak, az erdőgazdálkodással kapcsolatos adatokat az erdőfelügyelő kívánságára meg kellett adniok.

A *m.kir. földművelésügyi miniszter* az erdészeti igazgatás felső foka volt, aki az ország összes erdei, kopár területei és természeti emlékei fölötti felügyeletet a kormányzati ellenőrzést gyakorolta.

Az 1879. évi XXXI.tc. és az ezt kiegészítő törvények és rendeletek 1935. augusztus 1-jéig voltak érvényben.

III. Az erdőfelügyelet 1935-1945 között

1935. augusztus 1-jével életbe lépett az *erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935.évi IV.tc.*, amely az erdőgazdasági üzem/erdő/tervezéssel és az erdészeti igazgatás szervezetével kapcsolatban is lényeges változást hozott. Valamennyi erdőbirtokost kötelezte az üzem/erdő/terv szerinti gazdálkodásra, a m.kir. erdőhivatalok és m.kir. erdőigazgatóságok erdőfelügyeleti jogait megszüntette úgy, hogy az erdőhivatalok kizárólag erdőgazdasági munkát végeztek, az erdőigazgatóságokat az erdőtörvény az erdészeti igazgatás közbülső szerveinek meghagyta mindazon ügyekben, amelyek "erdőrendészeti hatóság hatáskörébe nem tartoznak" /231. §/. A m.kir. erdőfelügyelőségek az erdészeti igazgatás vonalán a m.kir. erdőigazgatóságok alárendelt szervei maradtak.

Az erdők és a természetvédelem tárgyai felett a főfelügyeletet és a kormányhatósági ellenőrzést továbbra is a földművelésügyi miniszter gyakorolta. Az erdőrendészeti ügyekben *első fokon a közigazgatási bizottság gazdasági albizottsága, másodfokon a földművelésügyi miniszter* járt el. Az ellenőrző szervezet így leegyszerűsödve két fokozatú lett. Az elsőfokú erdőrendészeti hatóság az erdészeti vonatkozású és erdőbirtokossági ügyekben hozott határozatait az erdőigazgatóságnak és az erdőfelügyelőségnek tartozott megküldeni. Ezek ellen mind az erdőigazgatóság, mind az erdőfelügyelőség fellebbezéssel élhetett.

Az 1935-ös erdőtörvény az erdőfelügyelőségek munkafadataival kapcsolatban az 1923. évi XVIII.tc.-ben foglaltakat átvette, hozzákapcsolva a természetvédelem feletti felügyeletet. Az erdőfelügyelőség így ellátta az erdők és a természetvédelmi területek közvetlen állami felügyeletét, végezte az államerdészeti kezelésbe vett erdőkkel kapcsolatos munkákat, továbbá mint az *erdőrendészeti hatóság végrehajtó szerve* járt el az erdészeti és természetvédelmi vonatkozású ügyekben. Amennyiben szükségét látta vagy felhívásra javaslatokat tett az erdőrendészeti hatóságnak és/vagy az erdőigazgatóságnak; a közigazgatási bizottság gazdasági albizottságánál az erdészeti és a természetvédelmi ügyek előadója szakvéleményezője volt; ha helyszíni ellenőrzéskor üzem/erdő/tervtől eltérő, vagy hatósági intézkedésbe ütköző cselekményeket tapasztalt, azt saját felelősségére továbbra is leállíthatta, de erről a tényről a közigazgatási bizottság gazdasági albizottságának, mint elsőfokú erdőrendészeti hatóságnak haladéktalanul jelentést kellett tennie.

A földművelésügyi miniszter az elsőfokú erdőrendészeti hatóság, vagy az erdőigazgatóság javaslatára a felügyeleti szolgálat eredményesebb ellátása érdekében *erdőfelügyelőségi kirendeltségeket* létesíthetett. Ez rendszerint egyszemélyes hivatal volt. A kirendeltség vezetője az erdőfelügyeleti ügyekben önállóan járt el, intézkedéseiről és tapasztalatairól az erdőfelügyelőség vezetője részére írásbeli jelentést kellett tennie, aki szükség esetén a közigazgatási bizottság felé intézkedett. Az elsőfokú erdőrendészeti hatóságnál csak az erdőfelügyelőség vezetőjének akadályoztatása esetén lehetett javaslattevő, vagy véleményező. Az elsőfokú erdőrendészeti hatóság az erdészettel kapcsolatos határozatait az erdőfelügyelőségi kirendeltség/ek/nek is

megküldte, amely, ha a határozat elleni fellebbezést szükségesnek tartotta, azt az erdőfelügyelőség vezetőjének jelenteni tartozott.

Az erdőfelügyelet átszervezése következtében a törvényhatósági bizottságnak csak az erdőfelügyelőség vezetője volt a tagja. Ott azonban, ahol az erdőigazgatóság székhelye a törvényhatóság székhelyén volt, ott az erdőigazgató került be tagként a törvényhatósági bizottságba a vezető erdőfelügyelő helyett.

Az erdőtörvény hatályba lépése után az erdőfelügyelőségek még további felhatalmazásokat kaptak. Így abban az esetben, ha azt rendkívüli körülmények indokolták /pl. ha az erdőbirtokos vagyoni romlását másképpen elkerülni nem lehetett/, üzem/erdő/tervtől eltérő használatot is engedélyezhettek és kijelölhettek, ami azonban az évi véghasználati fatömegnek legfeljebb egytizede lehetett.

Az erdőfelügyeleti munka súlypontosan helyszíni ellenőrzési munka volt. A beosztott erdőfelügyelők a kiszállásokon szerzett tapasztalataikról az erdőfelügyelőség vezetője részére szóbeli, erdőrendészeti áthágások esetén írásbeli jelentést tettek, amelyet az erdőfelügyelőség a közigazgatási bizottsághoz továbbított. Az erdőfelügyelők kiszállásaik alkalmával az erdőbirtokosokkal a személyes kapcsolatot is legtöbbször felvették, a hiányosságokat és a megteendő intézkedéseket közvetlenül a tudomására hozták.

Az erdőfelügyelőség vezetője részére az új erdőtörvény az előzőnél magasabb mércét állított fel. Vezető erdőfelügyelő csak legalább tízéves erdészeti szolgálattal rendelkező, olyan okleveles erdőmérnök lehetett, aki legalább öt évet üzemi gyakorlatban töltött el.

Az erdőfelügyelőségek személyzetét a vezető erdőfelügyelőn kívül több, az erdőterületek és a feladatok nagyságától, az erdőterületek szétszórtságától függően, általában 2-6 beosztott erdőfelügyelő, és a szükségesnek megfelelő számú alerdész alkotta. Ez utóbbiak az iroda adminisztrációs és elszámolási feladatait, továbbá az erdőfelügyelő személyes jelenlétét nem igénylő munkákat, pl. a csemetekiadások adminisztrációs munkáit, a kezelésre átvett kisebb állami és egyéb erdők segédszolgálatait látták el.

Az erdőtörvény rendelkezése alapján a földművelésügyi miniszter az ország területét 6 erdőigazgatósági, ezen belül 22 erdőfelügyelőségi és 2 erdőfelügyelőségi kirendeltségre osztotta fel. Az ország erdészeti igazgatási beosztása a következő volt:

M.kir. Erdőigazgatóságok: Kaposvári, Győri, Gödöllői m.kir. állami és koronauradalmi, Miskolci, Debreceni, Szegedi.

M.kir. Erdőfelügyelőségek: Zalaegerszeg, Kaposvár, Pécs, Szekszárd; Győr, Szombathely, Veszprém, Székesfehérvár, Esztergom; Budapest; Balassagyarmat; Miskolc, Szikszó, Sátoraljaújhely, Eger; Debrecen, Nyíregyháza, Szolnok; Kecskemét, Békéscsaba, Szeged.

M.kir. Erdőfelügyelőségi Kirendeltségek: Zala vármegyéé: Keszthely, Csongrádi vármegyéé: Szentés.

A második világháború folyamán az ország területi gyarapodásával az erdészeti igazgatás 17 erdőigazgatóságra, 41 erdőfelügyelőségre és 31 erdőfelügyelőségi kirendeltségre nőtt fel.

M.kir. Erdőigazgatóságok: Kaposvár, Győr, Komárom, Gödöllő m.kir. állami és koronauradalmi, Miskolc, Kassa, Ungvár, Bustyaháza, Rahó, Debrecen, Szeged, Nagybánya, Kolozsvár, Beszterce, Marosvásárhely, Csíkszereda, Szombathely

M.kir. Erdőfelügyelőségek: Kaposvár, Pécs, Szekszárd; Szombathely, Zalaegerszeg, Sopron; Győr, Veszprém, Székesfehérvár; Komárom, Esztergom, Léva; Budapest, Balassagyarmat; Miskolc, Rimaszombat, Eger; Kassa,

Sátoraljaújhely; Ungvár, Nagyberezne, Munkács, Huszt, Bustyaháza; Máramarossziget; Debrecen, Nyíregyháza, Szolnok, Nagyvárad; Szeged, Kecskemét, Békéscsaba, Újvidék; Szatmárnémeti, Zilah; Kolozsvár, Décs; Beszterce; Marosvásárhely; Csíkszereda, Székelyudvarhely, Sepsiszentgyörgy.

M.kir. Erdőfelügyelőségi Kirendeltségek: Keszthely; Szolyva, Békéscsász.; Ökörmező, Técső; Dragomérfalva, Felsővisó; Eled; Nagybánya, Avasújvárosi Avasfelsőfalu, Nagyszőlős, Szilágyosmlyó; Bánffyhunyadi, Décs; Galgó; Naszód; Szászrégen, Szováta, Maroshévíz; Csíkszentmárton, Gyergyószentmiklós, Gyergyóalfalui Gyergyószentmiklós, Gyergyótölgyes, Szépvíz, Korondi; Székelyudvarhely, Oklánd, Barót, Bereck, Kézdivásárhely, Kovászna.

Az 1935. évi IV. tc. tette az erdőfelügyeletet teljes értékűvé, hasonlóan az 1879. évi XXXI.tc.-ben foglaltakhoz, biztosította az erdőfelügyelőség hatósági tekintélyét. Az erdőfelügyelők szakmai tudásukkal a törvények és a rendeletek előírásainak tárgyilagos alkalmazásával, megvesztegethetetlenségükkel az erdőbirtokosok nagyabecslését és tiszteletét maguknak kivívták.

Ez a kiváló erdő- és természetvédelmi törvény sajnos mindössze 10 évig volt teljes egészében érvényben.

IV. Az erdőfelügyelet 1945-től

A veszített második világháború után Magyarország ismét a trianoni határookra szorult vissza, ugyanakkor a tulajdoni viszonyok is teljesen megváltoztak. A földreform-törvény /1945. évi VI. tc./ alapján a 100 kataszteri holdnál nagyobb erdőbirtokok állami tulajdonba kerültek. Az állami /kincstári/ erdők aránya az 5,2 %-ról 75,1%-ra emelkedett.¹⁸ Ezek szakmai irányítására az 1945. évi december 23-én kelt 12120/1945. ME. sz. rendelet alapján történt a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek, a MALLERD központja Budapesten / a romos Eszplanád szálló átépítésével/, a 11 vidéki erdőigazgatóság és 245 erdőgondnokság megszerzésével.

MALLERD erdőigazgatóságok: Budapest, Székesfehérvár, Szombathely, Győr, Baja, Nagykanizsa, Pécs, Zalaegerszeg, Miskolc, Debrecen, Szeged.

Az erdészeti igazgatást 22 erdőfelügyelőség látta el: Budapest, Székesfehérvár, Szombathely, Győr, Pécs, Szekszárd, Kaposvár, Esztergom, Balassagyarmat, Zalaegerszeg, Veszprém, Szeged, Kecskemét, Békéscsaba, Szolnok, Debrecen, Nyíregyháza, Eger, Miskolc, Sátoraljaújhely, Szikszó, Baja.

Az erdészeti igazgatást a 12130/1945. ME.sz. rendelet úgy változtatta meg, hogy az erdőigazgatóságok vezetőit az erdőrendészeti ügyekből kikapcsolta, arra való tekintettel, hogy az erdőigazgatóságok üzemi igazgatóságok szerepét töltötték be. Az erdészeti ügyekben elsőfokon továbbra is a törvényhatósági bizottságok gazdasági albizottságai jártak el, de kizárólag az állami erdőfelügyelőségek közreműködésével. A másodfokú hatóság maradt a földművelésügyi miniszter.

Az erdőfelügyelőségek feladatai fokozatosan leépültek. Az erdőbirtokossági erdők kezelése és felügyelete a MALLERD erdőgondnokságainak a feladata lett. Az erdőrendészeti áthágások jelentősége az 1945. évet követően az állampolgári fegyelem fellazulása és a tulajdonjogi bizonytalanságok következtében erősen visszaszorult. Az erdőfelügyelőségekbe kommunista ágensek épültek be, akik a szakmai vezetést mindinkább a háttérbe szorították, és a politikai vonal -az akkor még megvolt néhány magánerdőbirtokossal szemben- mondvacsinált erdőrendészeti áthágás címén járt el. Az erdőfelügyelőségek szakmai munkája a nem állami erdők fahasználati engedélyeinek a kiadásából állt.

Az 1949-es és az 1950-es évek nemcsak politikai rengést, hanem szervezeti változásokat is hoztak. Az 1949. évi. XX. törvény a népköztársaság alkotmányáról, az 1950. évi. I. törvény a megyei szervezet felállításáról és a tanácsok megszervezéséről szözlak.

1949-ben az erdőfelügyelőségeket a 2610/1949. Korm.sz. rendelet megszüntette. Munkájukat az újonnan szervezett vármegyei *mezőgazdasági igazgatóságok* vették át, azzal a megszorítással, hogy a fahasználati engedélyeket csak a területileg illetékes erdőgondnokságok szakvéleményes javaslataira adhatták ki. A mezőgazdasági igazgatóságok erdészeti előadói sok helyen erdészeti képesítés nélküli "káderek" voltak.

1950-ben a vármegyei önkormányzati szerveket a megyei tanács szervek, a többi önkormányzatokat is a tanácsok váltják fel.

Ugyanez a két év az erdészetről is nagy változásokat hozott. 1949-ben a MÁLLERD megszűnt, és a helyette megalakult *erdőközpontban* a legtöbb vezető szakember helyét politikai megbízottak vették át. A központi átszervezés az egész erdőgazdálkodásra is kihatott, az erdőgondnokságokat *üzemegységekké* szervezték át, a vezetőüket képesítés nélküli párttagok, vagy alacsony erdészsképzétséggel bíró "megbízható káderek" váltották fel.

Az erdészeti igazgatási ügyeket, amelyeket az átszervezésekkel megszüntetett MÁLLERD erdőgondnokságoktól még az önkormányzatok vették át, ezentúl a *megyei és a járási tanácsok mezőgazdasági osztályai* intézték. 1951-ben az *államerdészeti kezelés* csaknem teljesen *megszűnt* azáltal, hogy a 18046/1951. FM.számú, illetve az E-64-32/1951. FM-AGEM számú rendeletek még a magántulajdonban levő, főként az erdőbirtokossági erdők *erdőgazdasági üzemi kezelésbe* való vételét rendelték el. Ez azt jelentette, hogy az erdőgazdaság a gazdálkodással kapcsolatos összes tervezési, fahasználati és erdőművelési feladatokat elvégezte. Új üzem/erdő/terv készítésénél ezeket a területeket az állami erdőkhöz kapcsolva tárgyalták és végezték a hozamszabályozást. A még magánkézen maradt erdők állami kezelését -a megyei tanácsok végrehajtó bizottsága /vb/ mezőgazdasági osztálya erdészeti csoportjának az irányítása mellett- a járási tanácsok végrehajtó bizottságainak erdészeti előadója látta el. Az általa kijelölt munkák végrehajtását a *járásai erdőbizottságok* ellenőrizték.

A kemény proletárdiktatúra lazulása az erdészetről is érezte a hatását.

Az 1954-es év az erdészet részére sok jelentős változást hozott. Ekkor alakult meg az *erdőgazdálkodás történetének első teljesen önálló szervezete: az Országos Erdészeti Főigazgatóság /OEF/, de ugyanebben az évben jelent meg "az erdőgazdasági termelés fejlesztéséhez szükséges intézkedések"-ről szóló 1040/1954 MT. számú határozata.*¹⁹ Ennek a célkitűzése az erdőgazdálkodás szakmai szintjének az emelése volt. Sikeres végrehajtását csak a gazdálkodóktól független felügyeleti szerv biztosíthatta, ezért az OEF az *erdőrendezési felügyelői* státuszt rendszeresítette. Ezek közvetlenül az OEF Erdőrendezési Felügyeleti Főosztály felügyelete alá tartoztak. Feladatuk sok tekintetben megegyezett az erdőtervényben az erdőfelügyelők részére megállapítottakkal. Ezek feladata volt:

- az erdőgazdaságok üzem/erdő/terv szerinti gazdálkodásának a biztosítása;
- az erdőgazdaságok, illetve az egyes erdészetek részére az éves tervesítéshez szükséges adatok közlése;
- az erdészetek által összeállított éves gazdálkodási tervek felülvizsgálata;
- üzem/erdő/tervi nyilvántartások vezetése és az adatok helyességének szűrőpróba-szerű ellenőrzése;
- üzem/erdő/tervi revízió végzése;
- az üzem/erdő/terv lejártá után üzem/erdő/tervi mérleg készítése;

-üzem/erdő/tervi mérleg alapján a következő üzem/erdő/tervi időszak erdőművelési és fahasználati feladatainak a megállapítása és jegyzőkönyvbe foglalása;

-az erdőgazdaságok részére a pillanatnyi anyagi előnyt jelentő, de a jövő érdeire káros intézkedések leállítása.

Az erdőrendezési felügyelők működésükkor az erdőfelügyeleti és az erdőrendezési munkák összekapcsolódtak, amelyek gyakran a halasztást nem tűrő felügyeleti munkák háttérbe szorulását okozták.

Az erdőrendezési felügyelők elhelyezéséről, munkafeltételeinek biztosításáról az állami erdőgazdaságoknak kellett gondoskodniuk.

Az 1956-os forradalom az erdőgazdálkodásra is hatással volt. Ez abban nyilvánult meg, hogy az erdőbirtokossági erdők az erdőgazdaságokból kiváltak, és az erdőbirtokossági társulatokra visszaszálltak, de ezek állami kezelésének a kötelezettsége megmaradt. Ezt a munkát az erdőgazdaságok az erre a célra szervezett *szakirányítási erdészetei* végezték.²⁰

A forradalom leverése után a politikai hatalom újra megerősödött. Ez a légkör alkalmas volt arra, hogy az országgyűlés az erdőbirtokossági erdőt felszámoló 1961. évi VII. törvényt, az ún. szocialista erdőtörvényt meghozza. Ez a törvény alig foglalkozik az erdőgazdálkodás szakszerűségének a biztosításával, viszont részletesen szabályozza az erdőbirtokossági erdők felszámolását és a TSZ-erdők megalakítását. Az erdőfelügyelőségekről és az erdőrendezési felügyelőkrol említést sem tesz. Az igazgatási feladatokat elsősorban a járási, másodfokon a megyei tanácsok végrehajtó bizottságainak mezőgazdasági szakigazgatási szerveire bízta. Ezek munkái feletti szakfelügyeletet az "országos erdészeti hatóság", az OEF gyakorolta. A szakigazgatási szervek *határozatainak az ellenőrzését* a törvény az állami erdőgazdaságokra bízta.

Az erdőtörvény végrehajtási utasítása a 32/1962. sz. kormányrendelet, amely az erdőtörvény 42. §-ára hivatkozva a de jure 1962. július 1. napjával megszűnt erdőbirtokossági társulások felszámolását 1964. évi október hó 1-re befejezni rendelte. Az erdőbirtokossági társulatok felszámolásába az erdőrendezési felügyelőket nem vonták be. A társulati erdők nagy része a TSZ-ek kezelése alá került.²¹

A TSZ erdők *állami kezelését* az erdőtörvény az állami erdőgazdaságokra bízta, amely azt a *szakirányítási csoportján* keresztül gyakorolta. Az állami kezeléssel a TSZ-ek nem voltak megelégedve, hanem erdészek alkalmazásával erdei önálló kezelését biztosították, és ezek állami kezelése 1968-ban automatikusan megszűnt.

Az erdőgazdálkodás szakszerűségének biztosítása végett a 22/1968. MÉM. sz. utasítás az állami erdőrendezőségeken belül erdőfelügyelőségek szervezését rendelte el. Így az erdőrendezőség keretében két egymástól erősen különböző hivatal került összekapcsolásra. Az erdőrendezőség munkái tervező és szolgáltató, az erdőfelügyelőség ellenőrző és hatósági munkák. Összekapcsolásuk csak azzal magyarázható, hogy az új szervezet elhelyezését egy, a már meglévő szervezet keretén belül lehetett biztosítani. Az erdőfelügyelőségek személyzetét az erdőgazdaságok központjában működött erdőrendezési felügyelők, az erdőgazdaság fásítási csoportjának a tagjai és az erdőgazdaság erdőművelési csoportjából kivált néhány fő alkotta. Az így kialakított erdőfelügyelői gárdába néhány alacsony képzettségű erdész is került. Ezek csak kisebb TSZ-erdők felügyeletét látták el.

Az erdőfelügyelőség munkája igen szerteágazó volt:

1. Az üzem/erdő/tervekkel kapcsolatban:

-részlet vett az erdőrendezés helyi irányelveinek megállapítására vonatkozó előzetes megbeszélésen;

- jelen volt és szakmai értékelést adott az üzem/erdő/terv szerkesztési példányáról annak letárgyalásán;
- kezelte a jóváhagyott üzem/erdő/terveket, a változásokat, az erdősítési és a fahasználati adatokat folyamatosan vezette;

2.Az üzem/erdő/terv szerinti gazdálkodással kapcsolatban:

- közölte a gazdálkodó szervekkel az éves fakitermelési és erdóművelési irányszámokat;
- szakmailag ellenőrizte az éves erdóművelési és fahasználati terveket és azok végrehajtását;
- felmérték a szaporítóanyag-szükségletet;
- végezte az erdóművelési munkák műszaki és minőségi átvételét és az 5 éve befejezett erdősítések felülvizsgálatát;
- ellenőrizte a kitemelt faanyag számbavételét, az erdőfenntartási alagra a járulék kiszámításának helyességét, elvégezte a bruttósisításokat;
- véleményezte a rendkívüli fakitermelési- és vágáscsere-kérelmeket;
- engedély nélküli fakitermelés esetén kiszámította a pénzbüntetés nagyságát;

3.A célcsoportos beruházásokkal kapcsolatban:

- felülvizsgálta, számbavette és jóváhagyta az erdőtelepítési terveket, a célcsoportos beruházásokat, a költségigényeket, valamint a TSZ-ek erdőfelújításainak állami támogatási igényeit;

4.A károsításokkal kapcsolatban:

- vizsgálta az erdők egészségi állapotát és a károsítók fellépését, kiemelten a vadkárosításokat;

5.A természetvédelemmel kapcsolatban:

- ellenőrizte a természetvédelmi területekre vonatkozó előírások betartását;

6. Összefoglaló jelentéstétel:

- munkájáról, a felügyelete alá tartozó erdőbirtokon folyó gazdálkodásról, a hiányosságokról és az eredményekről, szektoronként részleges összefoglaló jelentést tett a főhatóságok felé.²²

A 22/1968. MÉM sz. utasítás a 10 állami erdőrendezőségnél 12 erdőrendezési kirendeltség és 28 erdőfelügyelőség felállítását rendelte el.

Erdőrendezőségek: Budapesti, Veszprémi, Szombathelyi, Zalaegerszegi, Kaposvári, Pécsi, Szegedi, Debreceni, Miskolci, Egri.

Erdőrendezőségi kirendeltségek: Budapesti, Veszprémi, Szombathelyi, Zalaegerszegi, Kaposvári, Pécsi, Szegedi, Debreceni, Miskolci, Sátoraljaújhegyi, Egri, Váci.

Erdőfelügyelőségek: Budapesti; Tatabányai, Zalaegerszegi; Veszprémi, Keszthelyi, Pápai; Győri, Soproni, Szombathelyi; Zalaegerszegi, Nagykanizsai; Zamáthi; Kaposvári; Kecskeméti, Szegedi, Gyulai; Szolnoki, Debreceni, Nyíregyházi; Sárospataki, Miskolci; Mátrai, Balassagyarmati, Váci, Egri, Pécsi, Tamási, Bajai.²³

Mindkét szervezet munkáját az erdőrendezés igazgatója fogta össze. Az egyes kirendeltségek és erdőfelügyelőségek munkáinak közvetlen irányítását az ezzel megbízott vezetők végezték. Az erdőfelügyelőségek felállításával a tanácsri erdészeti szakigazgatási szervek részére a szakvélemény adási kötelezettség az erdőfelügyelőségek feladata lett.

A 3751/1978. MT.sz. határozat a területi irányítás korszerűsítéséről intézkedett. Az erdőrendezéstől az erdőfelügyelőséget elválasztotta, és -a m.kir. erdőfelügyelőségek mintájára- azokat önállósította. A 28 erdőfelügyelőség helyett az erdőrendezőségek működési területükkel egyező tíz erdőfelügyelőség szervezését rendelte el azzal a céllal, hogy "az eddigi erdőgazdálkodási felügyeleti tevékenységet az elsődleges faipar és a

faanyagvédelem felügyeletének, valamint az ágazati hatósági feladatok ellátásával" kibővítve vizsgálják.²⁴ Az erdőfelügyelőségek által addig ellátott természetvédelmi feladatokat 1979. évi január hó 1-jétől sajnálatosan az Országos Környezeti és Természetvédelmi Hivatal vette át. 1982. január 1-jétől az 1981. évi 31. tvr. és a 73/1981. Korm. sz. rendeletek alapján az erdőgazdaságok, valamint az elsődleges faipari és faanyagvédelmi tevékenység területi igazgatási hatósági feladatai az erdőfelügyelőségek feladatát képezte.²⁵

A diktatúra bukásával kialakult új helyzet az erdőfelügyelőket új feladatokkal látja el. Fontos szerepük volna a privatizációval kapcsolatban az erdőterületek árverésein előforduló esetleges visszaélések meggátolásánál, fontos volna az is, hogy az erdőbirtokossági és a közös erdőgazdálkodás megszervezésénél segédkezet nyújtsanak. Ehhez természetesen a főhatóság iránymutatására volna szükség.

1978 óta az erdőfelügyelőségek az alábbi elosztásban működnek: Budapesti, Visegrádi, Veszprémi, Szombathelyi, Zalagerszegi, Kaposvári, Pécsi, Kecskeméti, Debreceni, Miskolci, Egri, Szegedi. Működésüket a 19762/1987. MÉM sz. rend. szabályozza.²⁶

Az erdészet részére súlyos csapást jelentett, hogy 1990-ben az Erdészeti és Faipari Hivatal megszűnésével az erdészeti főhatóság Erdészeti Főosztállyá degradálódott, intézkedési jogköre is mindinkább csökken, ami nemcsak az erdőfelügyeletet, de az egész erdőgazdálkodást is érzékenyen érinti.

Jegyzetek

1. LESENYI Ferenc: A magyar erdőgazdaság története és mai helyzete Bp., 1936. 7.
2. Uo. 8.
3. Uo. 9.
4. N. KISS István : Erdőhasznosítás és közigazgatás Magyarországon. 19-20. század. Az OEE Erdészettörténeti Szakosztály Közleményei XIX. (Bp. 1990.) 67.
5. Lásd 1/ 10.
6. SALI Emil : Kétszáz éves a Magyarország részére kiadott erdőrendtartás. Az Erdő 1969 évf. 12. sz 529.
7. Lásd 1/11, p és 16.
8. Lásd 1/16.
9. HORVÁTH Sándor szerk.: Erdészeti Zsebnaptár 1919. 1879. évi XXXI. tc. 311-313., 338-339.
10. Uo. 366-368.
11. Uo. 391.
12. AJTAI Sándor : Magyar Erdészeti Közigazgatás (Budapest. 1935.) 12.
13. Uo. 103
14. KOLOSSVÁRY Szabolcsné: Magyarország erdőgazdasága az 1850-es években. Az OEE Erdészettörténeti Szakosztály Közleményei XX (Bp. 1990.) 78.

15. BARLAY Ervin: Erdőgazdaságpolitikai irányelvek (Budapest, 1948.) 5-6.
16. OEE; Magyarország erdőiszlai címtára (Budapest, 1936.) 6-12.
17. MIHÁLYI Zoltán szerk.: Erdészeti Zsebnaptár (Bp., 1942.) II. 484-499.
18. Lásd 15/
19. GALAMBOS és tsai: Erdészeti Üzemtan (Budapest, 1954.) 182.
20. Saját visszaemlékezés.
21. Erdészeti Értesítő: 1962. 35. sz. 222.
22. Üzemterv szerinti erdőgazdálkodás rendje és ellenőrzése. MÉM 1973. 19-20.
23. Uo. 102-106.
24. MÉM Értesítő 1978. 11.
25. AGFALVI Imre: Az erdőfelügyelet történetéről. Az Erdő 1984. 12: 531-536.
26. Erdőfelügyeleti Útmutató 1987.